

Výkon vazby

Výkon vazby je upraven zákonem č. 293/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů a Vyhláškou Ministra spravedlnosti ČR č. 377/2004 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby. V případě, že je na pachatele či podezřelého z páčání TČ uvalena vazba, je dodán policejními orgány do vazební věznice, kde se výkon vazby vykonává. Výkon vazby má s TOS společný úkol, a to zadržet osoby v uzavřeném prostoru věznice.

Dle § 67 trestního řádu (z č. 43/2002 Sb.) smí být obviněný vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že:

a) uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání či trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost ihned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest (tzv. útěková vazba)

b) bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné, či jiným způsobem mařit objasnění skutečností závažných pro trestní stíhání (tzv. koluzní vazba)

c) bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná TČ, o který se pokusil, nebo vykoná TČ, který připravoval nebo kterým hrozil, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením (tzv. předstížná vazba) [10]

Při výkonu vazby jsou omezena některá základní lidská a občanská práva. Mluvíme tady například o právu svobodného pohybu, shromažďování apod. Uplatňována je presumpce neviny. Obviněný může být podroben jen takovým omezením, které jsou nezbytná ke splnění účelu vazby z hlediska dodržování vnitřního řádu věznice. Nesmí zde docházet k ponižování lidské důstojnosti a nesmí být fyzický ani psychický nátlak. Donucovací prostředky mohou být použity pouze za podmínek přísně vymezených příslušnými předpisy.

Výkon vazby je vykonáván ve vazební věznici nebo ve zvláštním oddělení věznice. Přijmout obviněného do výkonu vazby lze výhradně na základě písemného příkazu soudu, který byl vydán na základě rozhodnutí o vzetí do vazby. Příslušníci VS jsou povinni při příjmu obviněné osoby ověřit její totožnost, aby byla vyloučena záměna s jinou osobou. Dále

má povinnost seznámit obviněného s jeho právním postavením, právy a povinnostmi, a také musí být seznámen s řádem vazební věznice. Po tomhle učinění je písemný zápis, který obviněná osoba podepisuje. [6]

V současném stavu se český vězeňský režim od evropských standardů odlišuje nejvíce materiálními podmínkami výkonu vazby. Většina z obviněných vykonává vazbu v tzv. standartních podmínkách, které se příliš neliší od materiálních podmínek výkonu vazby z období před zahájením transformace. Dle nové zákonné úpravy garantuje osobám ve výkonu vazby větší rozsah práv včetně rozšířené možnosti kontaktu s blízkými osobami.

Práva a povinnosti obviněného

Mezi práva obviněného zařazujeme:

- ♣ 8 hodin spánku,
- ♣ 3x denně strava dle zásad správné výživy (stanoveno dle vnitřních předpisů VS ČR),
- ♣ na zdravotní péči,
- ♣ na sociální a duchovní služby,
- ♣ přijímání a odesílání korespondence,
- ♣ přijímání návštěv jednou za dva týdny v délce 90 minut,
- ♣ na vycházku, která trvá min. 1 hodinu denně,
- ♣ obdržení finančních prostředků a nakupování věci osobní potřeby nebo potraviny

min. jednou za týden,

- ♣ právo na osobní účet, na který mu mohou bez omezení být zaslány finance, jež musí

VS ČR spravovat do doby propuštění,

- ♣ uspokojení kulturních potřeb,
- ♣ zařazení do práce.

K uplatnění svých zákonem stanovených práv může obviněný využít i stížnosti kompetentním státním orgánům.

Mezi povinnosti obviněného zařazujeme:

- ♣ slušné chování ke všem osobám, s kterými je ve styku,
- ♣ plnění příkazů od zaměstnanců VS,
- ♣ dodržování zákona o výkonu vazby, ŘVV i VŘV,
- ♣ nenavazovat nedovolené styky,
- ♣ je povinen osobní prohlídce, umožnění prohlídky cely i osobních věcí,
- ♣ šetřit majetek věznice,
- ♣ nesmí vyrábět, přechovávat a konzumovat alkoholické nápoje a další návykové látky,
- ♣ přechovávat předměty, které mohou být použity k útěku nebo ohrožení bezpečnosti

osob.

Umíst'ování obviněných

Při umíst'ování obviněných je povinnost dodržet základní pravidla, které jasně stanovuje zákon. Nesmí docházet k mravnímu či jinému ohrožení obviněných.

Odděleně se umíst'ují:

- a) muži a ženy,
- b) obvinění, kteří jsou stíháni pro některý z trestných činů uvedených v § 62 trestního

zákoníků od ostatních obviněných,

- c) obvinění, u nichž je důvodem vazby obava, že budou mařit objasňování skutečností

závažných pro trestní stíhání a obvinění, proti nimž je vedeno společné řízení,

- d) obvinění, kteří jsou stíháni pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, a obvinění, kteří

dříve byli odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody,

- e) obvinění, u nichž je podezření na infekční nebo duševní onemocnění,

f) obvinění od pravomocně odsouzených,

- g) obvinění ve vazbě z důvodu uvedených v § 350 a § 351 trestního řádu od ostatních

obviněných (tzv. vyhošťovací vazba).

Mimo výše uvedených rozdělení, je také možno fakultativně vyhovět žádostem obviněných, kteří si přejí být na cele sami. Samozřejmě dovoluje-li to kapacita. Dále se umísťují odděleně lidé, kteří soustavně porušují stanovený řád věznice, anebo kvůli svému agresivnímu chování, duševní poruše nebo akutnímu stavu duševní tísně ohrožují ostatní nebo sami sebe. Pro takové případy jsou zřízeny, tzv. krizové oddělení. Na tyto oddělení jsou zmiňovaní jedinci umístěni na dobu nezbytně nutnou. Poskytnuta je i zvýšená odborní péče zaměřená na zvládnutí krizového stavu. [6];[3]

Výkon vazby u mladistvých

Co se týká výkonu vazby u mladistvých, jsou v zákoně i řádu výkonu vazby stanovena některá „režimová“ zmírnění. Tím nejdůležitějším je, že zda to podmínky VV umožňují, zřizují se oddělení pro mladistvé se zmírněným režimem. Mladiství jsou ve zvýšené míře zapojeni do kulturních, sportovních a vzdělávacích aktivit, za účelem zmírnění nepříznivých dopadů pramenících z jejich pobytu ve vazbě. Rozdílně od dospělých odsouzených mají vychovatele. [14]

Výkon vazby u cizinců

Cizinci mají totožný výkon vazby jako občané České republiky. Má právo na poučení ve svém rodném jazyce a také je možno vyhovět s žádostí o společném umístění s jedincem, který hovoří stejnou nebo příbuznou řečí. Cizinec musí být poučen o svých možnostech ohledně komunikace se zastupitelskými úřady své země. Nejpočetnější zastoupení představují občané Slovenska, Vietnamu, Ukrajiny, Polska a Rumunska. [6]

Výkon trestu odnětí svobody

Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody je dána zákonem č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a Vyhláškou ministra spravedlnosti č. 345/1999 Sb. Výkon trestu odnětí svobody se odehrává ve dvou typech věznic v závislosti na závažnosti trestného činu. A samozřejmě v závislosti na jednotlivých typech věznic se také liší jednotlivá ostraha a míra „volnosti“ pohybu.

Dlouhodobé věznění může způsobit, že vězeň začne vnímat tuhle situaci jako nějaký jiný způsob života než trest, a zda se přizpůsobí podmínkám výkonu trestu, není již schopn žít mimo prostředí věznice. Proces přizpůsobování se nazývá prizonizace.

Vedle výkonu trestu odnětí svobody, existují ještě jiné tresty, tzv. alternativní. Vymezuje je zákon č. 40/2009 Sb. V podstatě nahrazují trest odnětí svobody, ale svoboda je zachována. Délka uloženého alternativního trestu, musí být v souladu s mírou závažnosti spáchaného skutku. Jedná se o tyto druhy trestu:

- ♣ domácí vězení,
- ♣ obecně prospěšné práce,
- ♣ peněžitý trest,
- ♣ propadnutí majetku,

- ♣ propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- ♣ zákaz pobytu,
- ♣ zákaz činnosti,
- ♣ zákaz vstupu na sportovní, kulturní či jiné společenské akce,
- ♣ ztráta čestných titulů nebo vyznamenání,
- ♣ ztráta vojenské hodnosti,
- ♣ vyhoštění. [4]

Při nástupu je odsouzený ubytován na přijímacím oddílu, kde jeho pobyt trvá přibližně dva týdny. Zde se odehrává vstupní lékařská prohlídka a dojde k vyhodnocení vnitřních a vnějších

rizik. Je zde seznámen se svými právy a povinnostmi dle zákona o VTOS, řádem výkonu TOS a také s vnitřním řádem věznice. Po všech vyšetřeních je umístěn do konkrétní věznice. Nově zařazení odsouzení, se separují od ostatních odsouzených na nástupní oddíl. Na nástupním oddílu stráví odsouzení 1 až 2 týdny. Zde proběhne proškolení v základních právních předpisech, toto proškolení potvrzují svým podpisem v osobní kartě. Zde dostanou i průkaz totožnosti vězně a stravovací kartu. Tyhle doklady musí nosit vždy u sebe. [2]

Profilace věznic

V České republice se profilace věznic stanovuje podle míry vnější ostrahy věznic, zajištění bezpečnosti a taky způsobu realizování programů zacházení. Míra vnější ostrahy věznice závisí na ozbrojených strážích a speciálních stavebně technických prostředcích, které mají znemožnit útěk odsouzených.

O umístění odsouzeného k nepodmíněnému trestu rozhoduje výlučně soud. A to podle trestního zákoníku (dle ustanovení § 56 zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník).

Soud zpravidla zařadí do věznice:

- ♣ **S ostrahou** – pachatele, u kterého nejsou splněny podmínky pro zařazení do věznice

se zvýšenou ostrahou.

Se zvýšenou ostrahou – pachatele, kterému byl uložen výjimečný trest, kterému byl

uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, kterému byl za zvlášť závažný zločin uložen trest odnětí svobody na nejmíň osm let, nebo který byl odsouzen za trestný čin, který byl úmyslný a v posledních pěti letech se pokusil utéct z vazby, nebo uprchl.

Dále máme věznice pro mladistvé. V České republice však v současné době není zřízena, ale existují však specializovaná oddělení pro výkon trestního opatření odnětí svobody. Až na drobné rozdíly je v těchto specializovaných odděleních zajištění vnitřní bezpečnosti totožné s věznicí se zvýšenou ostrahou. Avšak jednání s mladistvými se výrazně odlišuje od zacházení s dospělými. Musí být bráno v úvahu zájmové a věkové zvláštnosti, dále je také zohledněno, zda mladiství netrpí poruchou osobnosti či závislost na drogách. [2]

Následující informace jsou čerpány z webových stránek Vězeňské služby a byly platné ke dni 6. května 2019. Pro představivost a zajímavost na území České republiky je vězněno celkem 21 678 osob, z toho 19 733 mužů, 1 671 žen, 1789 cizinců a 90 mladistvých. Činnost vězeňské služby ČR je upravena zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, výkon zabezpečovací detence, výkon vazby a výkon trestu odnětí

svobody, ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnostech státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. [17]

Věznice s ostrahou

Vnitřně se člení na oddělení, které se liší stupněm zabezpečení.

♣ Oddělení s nízkým stupněm zabezpečení věznice s ostrahou

Pohyb odsouzených je zpravidla bez dohledu zaměstnanců Vězeňské služby. Práce je většinou mimo území věznice. Jestliže ředitel dá vězněmu povolení, může ve svém volném čase opustit věznici. Musí být však udán přesný prostor, ve kterém se bude odsouzený pohybovat, bez doprovodu či s doprovodem VS ČR. Návštěvy vězňů jsou uskutečněny zpravidla bez dohledu zaměstnanců. Ředitel může dát povolení, aby jednou za dva týdny mohl opustit věznici na 24 hodin v souvislosti s návštěvou. Dohled a kontrolu nad činností odsouzených provádí vychovatel nebo určený zaměstnanec Vězeňské služby, který má povinnost minimálně jednou za týden provést kontrolu odsouzených i na vnějších pracovištích.

♣ Oddělení se středním stupněm zabezpečení věznice s ostrahou

Pohyb v oddělení se středním stupněm zabezpečení probíhá organizovaně s dohledem zaměstnanců Vězeňské služby. Existují však výjimky, kdy ředitel rozhodne, že někteří vybraní odsouzení se mohou volně pohybovat. Odsouzení pracují na pracovištích, které nejsou střeženy a jsou často umístěny mimo věznici. Pracující odsouzení jsou kontrolováni po hodinových intervalech, a to pověřeným zaměstnancem VS. Civilní oděv mohou nosit při společenských akcích, při bohoslužbách, při sportu a v době návštěv. Návštěvy odsouzených bývají zpravidla pod dohledem zaměstnanců VS. Stejně jako u věznice s nízkým stupněm zabezpečení, mohou vězni s dovolením ředitele opustit věznici na dobu 24 hodin, samozřejmě

s vyznačením prostoru, kde se může zdržovat. Kontrolu nad odsouzenými provádí vychovatelé a dozorcí.

♣ Oddělení s vysokým stupněm zabezpečení věznice

V tomto oddělení se odsouzení zpravidla pohybují organizovaně pod dohledem zaměstnanců VS a výjimečně při plnění pracovních aktivit mají vybraní odsouzení volný pohyb v prostoru věznice. Pracoviště jsou ve většině případů uvnitř věznice, jestliže jsou mimo území věznice, tak se jedná o střežená pracoviště. Hlavní dveře ubytoven jsou při každém vstupu a výstupu uzamykány. Dohled nad odsouzenými v pracovním procesu zajišťuje pověřený zaměstnanec VS, a to v intervalech po maximálně 45 minutách. Návštěvy jsou pod dohledem zaměstnanců Vězeňské služby. [2]

Věznice se zvýšenou ostrahou

Odsouzení v tomto typu věznice se pohybují jedině za přímého dohledu příslušníka Vězeňské služby. Odsouzení jsou zpravidla v uzamčených celách, kde mají i hygienické zařízení (záchod i umyvadlo). Při práci jsou kontrolováni zaměstnancem VS, a to v intervalech maximálně po 30 minutách. Práce může být vykonávána v celách nebo na pracovištích uvnitř věznice. Návštěvy se konají za dohledu příslušníka Vězeňské služby. Setkání odsouzených probíhá pouze na organizovaných akcích ve společenských a kulturních místnostech. [2]

Detenční ústavy

Jde o zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence. Zabezpečovací detence, což je subsidiární ochranné opatření k ochrannému léčení ústavnímu. V současné době máme

dva detenční ústavy, v Brně a Opavě. A třetí je ve výstavbě v Praze na Pankráci. Soud může uložit zabezpečovací detenci duševně nemocnému pachateli úmyslného TČ s trestní sazbou vyšší než 5 let. Pachatelův pobyt na svobodě může být nebezpečný pro společnost. Ostrahu zde vykonává Vězeňská služba.

V současné době je v České republice 25 věznic, 10 vazebních věznic. Detenční ústavy máme prozatím pouze 2.

Účel a funkce trestu

Jako hlavní účel trestu je „chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestných činností a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život,

a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.

Účelem trestu v České republice je především ochrana společnosti před pachateli TČ, zabraňování pachateli konat další trestné činnosti, převychovávat pachatele za účelem úspěšné

resocializace, působit výchovně a preventivně i na ostatní členy společnosti. Za funkci trestu můžeme označit dílčí metody a procesy, jež v rámci nastaveného účelu trestu spějí k dosažení základních cílů. Můžeme rozdělit na čtyři funkce trestu.

a) odplatná funkce – spočívá v emocionálním uspokojení poškozeného

b) regulativní funkce – spočívá v ochraně společnosti před deviantním chováním

pachatele

c) preventivní funkce – spočívá v generální a speciální prevenci

d) represivní funkce – spočívá v zákonem striktně omezeném trestání pachatele TČ

Přemístování vězňů do věznic jiného typu

O přeřazení odsouzeného do věznice jiného typu během výkonu trestu rozhoduje soud, a to podle zvláštního zákona. Návrh na přeřazení odsouzeného do jiného typu věznice může podat ředitel věznice, ve které je odsouzený kmenově umístěn. Sám odsouzený smí podat žádost, o přeřazení do věznice mírnějšího typu. K soudnímu jednání ředitel věznice vždy připojí vyhodnocení průběhu a účinnosti programu zacházení s odsouzenými uveďte i další skutečnosti, které mohou mít význam pro rozhodnutí soudu (Zákon č. 169/1999 Sb., § 11, odst. 1-2).

Vězeňský režim

Vězeňský režim má za cíl formou programů zacházení působit na odsouzeného tak, aby byl schopen po propuštění vést řádný a samostatný život bez nebezpečí recidivy.

Sociální podmínky

V této kapitole budou rozebrány práva vězňů na důstojný výkon trestu odnětí svobody a výkon vazby z hlediska sociálních podmínek. Jde o zabezpečení vhodných sociálních podmínek pro odsouzené. Mluvíme tady o hygieně, stravě, spánku, vycházkách a kulturních potřebách.

Strava

Právní předpisy zaručují obviněným a odsouzeným poskytnutí pravidelné dávky stravy. Je přihlíženo k jejich zdravotnímu stavu, věku i obtížnosti práce, kterou vykonávají. Jestliže to

provoz věznice umožňuje, je brán ohled na kulturní požadavky i na náboženské tradice. Výdej stravy probíhá klasicky v jídelně anebo se rozváží na oddělení. Servírované jídlo je podáváno v plastových miskách, hliníkových ešusech nebo jídelních tabletech. V mírnější formě věznice je příbor kompletní, za to v přísnějších je příbor plastový. Nádobí si odsouzení umývají sami.

Spánek

Obviněným a odsouzeným je zajištěna doba ke spánku, během té osmihodinové doby je nutné zachovat na ubytovně klid. Jestliže to dovolují podmínky, jsou ubytovny a cely uzamykány. Uzamčení se realizuje v případě celového systému, aby měl odsouzený či obviněný možnost přístupu k sociálnímu zařízení. Odsouzení mají povinnost zachovat ustlané lůžko po celý den. Ležet mohou pouze, mají-li vystavenou tzv. leženku od lékaře. Věznice je povinna zabezpečit výměnu ložního prádla, a to jednou za 14 dní.

Hygiena

Povinnost věznice je vytvoření náležitých podmínek k dodržování osobní hygieny odsouzených a obviněných. Musí být zaopatřeno denní umývání, pravidelné holení a vykonávání běžných hygienických úkonů. Studenou vodu mají odsouzení k dispozici celý den, a jednou denně, v čase určeném teče teplá voda, která slouží např. k vyprání prádla, umytí misek nebo drobné osobní hygieně. Ve většině případů se jedná o 1 až 1,5h dopoledne

a poté i odpoledne či večer od pondělí do pátku. Sprchování v přiměřeně teplé vodě musí být umožněno nejméně jednou týdně. Dle potřeby jsou odsouzení bezplatně stříháni. Obviněný smí mít své základní hygienické potřeby i svůj holící elektronický strojek. Odsouzené ženy mají právo užívat své vlastní kosmetické přípravky.

Oděv odsouzených musí odpovídat klimatickým podmínkám a musí dostatečně chránit jejich zdraví. Oděv nesmí vyvolávat pocit ponížení nebo degradace. [5]

Vycházky

Pro vězněné je to významný prostředek psychohygieny, rekreace a uvolnění napětí v přeplněném prostoru věznice. Hlavní účel vycházek je zabezpečení denního pobytu na čerstvém vzduchu a aktivní odpočinek. Vycházka může být omezena nebo zrušena jen z naléhavého důvodu, rozhodnutí dělá ředitel věznice nebo jim pověřený zaměstnanec VS. Dle právních předpisů je délka vycházky minimálně jednu hodinu denně, a to i pro trestané, kteří aktuálně vykonávají kázeňský trest. Vycházkový prostor je vymezená část věznice.

Kulturní potřeby

V rámci osobního volna se mohou odsouzení účastnit duchovních programů, sledovat televizi, číst knihy a časopisy, provozovat sportovní a volnočasové aktivity, hrát společenské hry či poslouchat rozhlas.

Peněžní prostředky

Jestliže byly odsouzenému do věznice zaslány peníze, převedou se na jeho účet, který je zřízen a veden věznicí a odsouzený se o tom vyrozumí. Odsouzený má právo na nákup potravin a věcí pro osobní potřebu, případně také pro věci pro zájmovou či vzdělávací činnost

nebo k realizaci programu zacházení. Věznice má povinnost zajistit zřízení vězeňské prodejny. Právo na nákup mají zpravidla dvakrát týdně a platba probíhá bezhotovostně. [5]

Styk s vnějším světem

Vězněným musí být povolena komunikace s jejich rodinou, jinými osobami a zástupci externích organizací. Ať už písemně, telefonicky nebo přijímat návštěvy těchto osob.

Vězni mají právo mít přístup pravidelných informací o veřejných záležitostech předplacením a četbou novin, časopisů a jiných publikací, poslechu rozhlasu a sledování televizních přenosů.

Programy zacházení

Programy zacházení jsou rámcově upraveny v § 41 zákona o VTOS a více rozvedeny v hlavě čtvrté vyhlášky MS č. 345/1999 Sb. Program zacházení je základní forma cílevědomého a komplexního působení na odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody, zejména slouží k jejich vedení k přijetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin a naplňování účelu trestu. [9] Program zacházení je jasným programem, který stanovuje, co by se mělo dít s odsouzených ve výkonu trestu, v určitém časovém horizontu dnů, týdnů či let. Program zacházení by měl podporovat dovednosti a postoje, které jsou žádoucí a vhodně „potlačovat“ ty negativní, které osoby přivedly do vězení.

Každý jeden z odsouzených musí absolvovat vyšetření u jednotlivých specialistů.

Se speciálním pedagogem vytvoří svůj osobní program zacházení. Odsouzený se podpisem zaváže, že ho bude dodržovat. Na zpracování programu se podílí psycholog, lékař, speciální pedagog, sociální pracovník, vychovatel, i další odborní pracovníci v případě potřeby. [10]

Program zacházení se člení:

♣ **Vzdělávací aktivity** - nabízí širokou a diferencovanou škálu možností a způsobu

seberealizace odsouzených. Patří sem i klasické denní studium pro získání nebo rozšíření kvalifikace (krátkodobé vzdělávací kurzy, vzdělávací soutěže, populárně naučné besedy a přednášky, četba odborné literatury, sledování odborných a populárně naučných televizních programů).

♣ **Pracovní aktivity** - jednou z nejdůležitějších povinností vůbec. A tuhle povinnost má i odsouzený, jestliže byl do práce zařazen a je zdravotně způsobilý. (pracovní zařazení ods., práce pro zabezpečení každodenního provozu věznice, dále pak samoobslužné aktivity, pracovní terapie a ergoterapie).

♣ **Speciálně výchovné aktivity** – individuální a skupinová speciální pedagogická a psychologická činnost, vedená kompetentními zaměstnanci nebo externími spolupracovníky. Cíl těchto speciálních aktivit je nauka sociálním dovednostem, řešení konfliktních situací apod. (skupinové poradenství, sociálně psychologický výcvik, sociálně právní poradenství, bohoslužby, individuální psychologická, pedagogická a pastorační péče a antistresový program).

♣ **Zájmové aktivity** – zahrnují nejrůznější formy zájmové činnosti, jak individuální, tak skupinové. Rozvíjení individuálních zájmů kladně působí na rozvoj osobnosti člověka (zájmové kroužky, znalostní a dovednostní soutěže, sportovní utkání atd.).

♣ **Oblast utváření vnějších vztahů** - důležitá je podpora kontaktu s rodinou, posilování vazeb mimo kriminální subkulturu, způsob provádění návštěv, extramurální akce, zajištění dokladů totožnosti, navázání kontaktů s organizacemi poskytujícími postpenitenciární péči atd. Tato oblast je obzvláště důležitá při koncipování PZ pro odsouzené ve výstupních odděleních a před koncem trestu.

Bezpečnost

V bezpečné věznici lze zajistit důstojný život, práci a humánní zacházení s vězněnými osobami. Je to důležitý předpoklad ke kvalitnímu provádění programů zacházení a dalších aktivit. Vězeňský bezpečnostní systém je tvořen **vnější** a **vnitřní** bezpečností.

Vnější bezpečnost

Když se řekne pojem vnější bezpečnost věznic, myslíme tím střežení obvodu věznice, vstupů a vjezdů, bezpečné provádění eskortu a zamezení průniku nedovoleným předmětům, které mohou být nebezpečné. Patří zde i bezpečnostní opatření proti útokům z vnějšku věznice, které mají za cíl osvobodit zájmové vězně. Řadíme zde i zabezpečení eskortu vězněných.

Vnitřní bezpečnost

Organizační a technická opatření realizována v rámci vnitřní bezpečnosti jsou nedílnou a nezastupitelnou součástí bezpečnostního systému. Vedle technických prvků, jakými jsou vnitřní signalizace, komunikační prostředky, detekční zařízení apod. Tak to je především uplatňování zásad dynamické bezpečnosti a aktivní tvorba pozitivního sociálního klimatu ve věznici. Svou úlohu přitom má též dodržování zásad morálního kodexu zaměstnance vězeňské služby a prvků uvedených v protikorupčním programu.

Dynamickou bezpečnost vysvětlujeme jako vyvážený poměr mezi přiměřenou náročností při vyžadování kázně a pořádku, a současným pochopením pro potřeby vězněných osob. Dynamická bezpečnost se vyznačuje pevností postojů a náročností na jedné straně, a vstřícností a ochotou na straně druhé. Je výrazem vysoké profesionality, směřuje ke snižování

napětí a je účinnou prevencí mimořádných událostí. Otázky vnější, ale především vnitřní bezpečnosti přesahují působnost vězeňské a justiční stráže. Jsou záležitosti veškerého vězeňského personálu. [7]

Kázeň ve vězení, kázeňské přestupky

Definovat kázeň můžeme jako soubor opatření pro dodržení stanovených norem chování a vztahů mezi lidmi v určitém prostředí či společenství. Pro kázeň a disciplínu ve vězení je řada dobrých důvodů. Kázeň a disciplína je nezbytný předpoklad pro to, aby ve vymezeném prostoru bylo schopno soužití více lidí, ale také potlačuje neadekvátní projevy v chování vězňů k ostatním vězňům, příslušníkům VS, ale také i majetku neboli materiálních věcí.

Disciplína vede k sebeovládání, a také k nápravě pachatele. Kázeň a disciplína má zajistit bezpečnost vězňů a personálu, udržovat pořádek a denní režim.

Kázeňské předpisy vedou k zajištění bezpečnosti, aby zamezily vnik zakázaných předmětů do prostor věznice. Mluvíme o nástrojích, které by mohly vést k útěku nebo napadení ostatních osob. Dále mluvíme o značně velkém problému dnešního vězeňství, a tím je pašování drog. Prvek kázně jsou osobní důkladné prohlídky, včetně tělních otvorů a prostorů kde se vězni sdružují. [14]

Kázeňské přestupky, kázeňské tresty

Porušení povinností v průběhu výkonu vazby je kázeňský přestupek, a za něj může být obviněnému uložen kázeňský trest. Jestliže se jedná o méně závažný kázeňský přestupek lze to vyřešit napomenutím nebo převedením obviněného z oddělení se zmírněným režim do oddělení s režimem běžným. Uložený kázeňský trest musí být úměrný závažnosti přestupku.

Kázeňské tresty mohou být:

- ♣ důtka,
- ♣ snížení kapesného maximálně o jednu třetinu, a to až na dobu 3 kalendářních měsíců,
- ♣ pokuta až 1 000 Kč,
- ♣ propadnutí věci,
- ♣ samovazba až na 20 dní,
- ♣ zákaz nákupu potravin a věcí osobní potřeby (s výjimkou hygienických potřeb) až po

dobu jednoho měsíce.

Samovazba znamená, umístění do zvláštní cely. Před uložením toho trestu je nutné předchodí posudek lékaře, zda je obviněný zdravotně způsobilý k výkonu. Po dobu v samovazbě nesmí být přijaty návštěvy, s výjimkou obhájce a advokáta zastupujícího obviněného v jiné věci. Nemá právo ani na přijetí balíčku, nákupu potravin, čtení knih a časopisů (výjimka jsou právnické, vzdělávací nebo náboženské literatury). Obviněný však může přijímat korespondenci a má dovoleno číst denní tisk.

Jestliže odsouzený svým jednáním projevuje odpovědný přístup k plnění svých povinností a spolupracuje při naplňování účelu k výkonu trestu, lze mu být udělena **kázeňská odměna**.

Kázeňské odměny jsou:

- ♣ pochvala,
- ♣ mimořádné zvýšení doby návštěv, a to během měsíce až na 5 hodin,
- ♣ zvýšení kapesného nejvýše o jednu třetinu, a to až na dobu 3 měsíců,
- ♣ rozšíření osobního volna na aktivity, a to až na dobu jednoho měsíce,
- ♣ odsouzený si může udělat jednorázový nákup potravin a věcí k osobní potřebě, který

jinak tyto nákupy nemůže provádět,

- ♣ odsouzený, může dostat povolení, aby opustil věznici na 24 hodin v souvislosti

s návštěvou nebo s programem zacházení,

- ♣ věcná nebo peněžitá odměna až do výše 1 000 Kč,
- ♣ přerušování výkonu trestu. [3]

Osobní prohlídky a prohlídky cel

Příslušník VS ČR je oprávněn k provedení u osoby ve výkonu zabezpečovací detence, ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody osobní prohlídku a prohlídku jejich věcí,

prohlídku těla, snímat daktyloskopické otisky a pořizovat obrazové záznamy.

Podle účelu prohlídky se podle vnitřních pravidel VS ČR rozdělují na prohlídky generální, dílčí, technické, osobní, prohlídky věci a zavazadel a speciální.

- ♣ Generální prohlídka – prohlídka celého objektu a důkladná osobní prohlídka všech

obviněných a odsouzených

♣ Dílčí prohlídka – prohlídka celého prostoru věznice, funkčnost a neporušenost

technických a stavebně-technických prostředků

♣ Technická prohlídka – ve vymezených prostorech na všech celách a ve všech

prostorech, ve kterých mají obvinění a odsouzení mají přístup, po dobu, kdy nejsou v celách

♣ Osobní prohlídka a prohlídka věcí – v případě prohlídek obviněných a odsouzených se jedná o důkladnou osobní prohlídku, preventivní a osobní prohlídku těla

Důkladná osobní prohlídka se v první řadě provádí při příjmu a propouštění obviněných a odsouzených. [5]

Monitoring nepovolených látek

Velmi důležitý prvek kontroly ve věznici je provádění monitoringu výskytu omamných a psychotropních látek (dále jen „OPL“). K základním povinnostem obviněného i odsouzeného patří přísný zákaz k přechovávání a samozřejmě konzumaci alkoholických nápojů a OPL. Přítomnost těchto látek v těle se zjišťuje jednak soupravou k detekci v moči a také detektorem k orientačnímu vyšetření dechu na přítomnost alkoholu. Ke zjištění, zda vězněná osoba přechovává OPL, provádí Vězeňská služba osobní prohlídky vězňů a také prohlídky míst, kde jsou ubytováni, kde se shromažďují a samozřejmě i místa kde pracují. [5]

Intenzita testování vězněných osob na přítomnost návykových látek v těle se pořád zvyšuje. V roce 2018 byla nadále zvýšená pozornost zamezení průniku návykových látek do střežených objektů VS, prostřednictvím prohlídek s využitím speciálních protidrogových psů a také pomocí speciálních přístrojů určených k identifikaci těchto látek přímo na místě nálezu.

Hromadné nepokoje a hladovky

Vězeňská stráž se každoročně potýká s řadou rozdílně závažných vzpour vězňů, většinou začínají odmítáním stravy, ničením majetku věznice a násilným odporem vězeňského režimu, často mají charakter vězeňské vzpoury. Hladovky jsou převážně s cílem k prosazení individuálních požadavků. V žádném případě ale neznamená, že bezpečnostní systém v rámci věznic je na takové úrovni, že nebezpečí vzniku hromadných organizovaných hladovek, je zcela eliminováno.

Přeplněnost věznic

Přeplněnost věznic je již dlouhou dobu jeden z nejzávažnějších problémů vnitřní bezpečnosti. Mluvíme tady o nedostačujících prostorech. Podle analýzy projektu Evropa, je ČR v datech na

druhém místě v EU, co se týká počtu vězňů, hůř je na tom už jen Litva. Česko patří rovněž k evropské špičce kvůli vysokému podílu žen za mřížemi. Celková kapacita českých věznic je 21 058 míst, počet vězňů je ale asi o 600 víc. Vyřešit přeplněnost věznic, není jednoduchý úkol. Řešení by bylo postavit novou věznici, ale to není jen tak. Poslední věznice v ČR byla postavena v roce 1989 v Praze na Pankráci. Novější jsou jen předělány z jiných prostor, například z kasáren. Dalším řešením jsou alternativní tresty, které však ne každý jedinec dodrží, a poté stejně skončí ve věznici. Řešení je také amnestie prezidenta ČR, ale tohle řešení není dlouhodobé.

